

DISPUTATIO INAUGURALIS JURIDICA
DE POSITIONE
ULTIMA

Non dem letzten Satz/

QUAM

TRIUNO DEO ANNUENTE
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO

DN. GUILIELMO HENRICO,

DUCE SAXONIAE, JULIAE, CLIVIAE, AC MONTIUM, ANGARIAE,
WESTPHALIAEQUE ET RELIQUA,

IN ACADEMIA SALANA

EX DECRETO ILLUSTRIS ICTORUM ORDINIS

P R A E S I D E

D O M I N O

CHRISTIANO WILDVOGELIO,

ICTO, SERENISSIMO DUCI ISENACENSI A CONSILII INTIMIS,
CURIAE PROVINCIALIS ASSESSORE, COLLEGIORUM JURIDICORUM
SENIORE, UT ET ANTECESSORE IN ACADEMIA

JENENSI

PARENTE OMNI PIETATIS CULTU ATQUE FILIALI OBSER-
VANTIA OMNE AEVUM VENERANDO

PRO GRADU DOCTORALI

PUBLICAE ERUDITORUM DISQUISITIONI SUBMITTIT

D. JUN. M MCC XVII.

JOHANN FRIDERICH WILDVOGEL.

JENAE, LITTERIS MULLERIANIS.

DISPUTATIO INAUGURALIS JURIDICA
**DE POSITIONE
ULTIMA**

Ab Joh. dem I. Levin Schaeffer

1744

TRIINO DEO ANNUNTIANTE
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO

SEBASTIANO PRINCE AC DO. MD.
DN. GUILIELMO HENRICO

DUCE SAXONIAE, LITAE, CLIVIAE AC MONTANI, ANSBERGAE,
WESTPHALIAE ET BELGII

IN ACADEMIA JURIDICA
EX DECRETO AUSTRIAE, SOLORUM ORBIS

P R A E S I D E
D O M I N O

CHRISTIANO WILDOGBLIO

ICHO, SEBASTIANO DUCI, LITAE, CLIVIAE AC MONTANI, ANSBERGAE,
CIRCA PROVINCIAS ASSASSORE, COLLEGIORUM JURIDICORUM
SENIOR, ET ET AMPLISSIMO IN ACADEMIA

JURIS
P R A E S I D E
P R A E S I D E

PRO GRADU DOCTORALI

JURIS P R A E S I D E
P R A E S I D E

JOHANNI FRIEDRICH WILDOGBLIO

DE A. E. LITTERIS MULLERIANIS

Q. D. B. V.

CAPVT I.

Praeliminaria complectens.

§. I.

Ardinem jurisprudentiæ constituit caput de *Judiciis* atque *Processu*. Est vero iudicium seu processus nihil aliud, quam legitima (i. e. præscriptis legum & ordinationibus conveniens) disceptatio & tractatio, super re controversa, coram iudice, inter personas litigantes, liti finienda gratia instituta. Struv. *S. J. C. Ex. g. lb. 1.* Famosa est quæstio: An iudicia hominibus christianis conveniant? quam haud præmittendam censemus, quia nobis liquere debet, an opera danda sit, an abstinentium tali arte, cujus fundamentum animabus inter necium foret.

§. II.

Enimvero id facile impetraverint iudiciorum infestum.

A 2

sta-

71.

ctatores, multo præstabilius esse, litigiis abstinere, si ita fieri potest, viamque amicæ compositionis longe esse præferendam contentioni judiciali. Idque loca sacra scriptura ab illis proferri solita, quæ pleraque vel in hunc sensum, vel de privatis litigiis, aut de publicis inmoderate, apud infideles exercitis contentionibus loquuntur, haud difficulter mihi persuaserint, *Matth. V. v. 40. § VI. v. 14. seqq.* Epist. ad Rom. XII. v. 19. I. ad Cor. VI. v. 7. Patribus frequenter placuit distinctio, inter judicia civilia, & criminalia, fere ut Chrysostomus Lib. VII. de poenit. *Pulcrum est, ait, lites pecuniarias transactionibus amicis prevenire, criminales autem nec ab initio exercere. Quod vero in omnibus christianis pulcrum & laudabile habetur, id in clericis deinde versum est in necessitatem.*

§. III.

His ita consideratis, omnem absolvit disceptationem de judiciis tam criminalibus quam civilibus, inevitabilis eorum necessitas, cum mortale hominum genus adeo corruptum sit, ut nec juris naturalis præcepta, multo minus christianismi regulæ ei cordi sint. Est igitur res indubitata, sine judiciis nihil fore inter homines, quam bellum omnium contra omnes & promiscuum latrocinium esse expectandum, juxta vulgatum illud; *Vbi desunt judicia, ibi incipiunt bella*, idque firmatur ex Epist. ad Rom. XIII. v. 4. seq. I. ad Timoth. VI. v. 1. seq. Conf. Hub. de judic. §. 1. Amelius L. V. de conscientia, Cap. § 4. qu. 2.

§. IV.

Post constituta igitur in qualibet bene ordinata Republica.

publ. judicia, sua sponteque sequitur, non esse licitum, privata manu, quod sibi debetur, persequi, sed quemque juxta formam a superiore præscriptam, allaborare debere, ut suum obtineat. Hanc in rem habemus memorabile, tam verbis quam sententia effatum Imperatoris in l. 13. ff. quod met. caus. Extat enim, inquit JCtus Callistratus, decretum D. Marci, in hac verba: Optimum est, ut si quas putas te habere petitiones, actionibus experiaris. Cum Marcianus diceret, vim nullam feci: Caesar dixit, tu vim putas esse solum, si homines vulnerentur? Vis est & tunc, quotiens quis id, quod sibi deberi putat, non per judicem repositit. Quisquis igitur probatus mihi fuerit, rem ullam debitoris, vel pecuniam debitam, non ab ipso sibi sponte datam, sine ullo iudice temere possidere, vel accepisse, isque sibi jus in eam rem dixisse; jus crediti non habebit. Ratio redditur in l. 176. pr. de R. I. ubi Paulus JCtus, Non est, inquit, singulis concedendum, quod per magistratum publice possit fieri, ne occasio sit majoris tumultus faciendi. Add. L. 11. & ult. ff. ad L. Jul. de vi publ. l. 7. C. unde vi.

§. V.

Non tamen hocce modo omnem omnino vindictam privatam volumus exclusam, cum ipsa sanatio nonnullis in casibus contrarium dicitur, atque lex civilis permittat; Veluti cum res moram non fert, ut in moderamine inculpatæ tutelæ, l. 3. de I. & I. item in detentione debitoris fugitivi, l. 10. §. 6. & l. pen. in fin. que in fraud. credit. Huc etiam pertinet Lex XII. Tab. Si nox furtum faxit, si vim aliquis occisit,

A 3

jure

jure casus esto, cujus meminit Cajus eamque late explicat in L. 4. §. 1. ad Leg. Aquil. juncta Lege 9. ad Leg. Corn. de sic. it. L. 9. §. fin. de Leg. Pompej. ut alios casus silentio prateream, quos collegit B. Struv. in eleganti tractatu de vindicta privata.

§. VI.

Si divisiones judicii & processus paucis adumbrare volumus, constat, illum primario *ab objecto* dividi, in *civilem*, quo causæ civiles, h. e. interesse actoris privatum concernentes; & *criminalem*, quo criminales, interesse scilicet publicum respicientes, tractantur. Deinde *a forma* uterque subdividitur in *ordinarium* & *summarium*. Non autem in defendenda hac subdivisione, moramur nanias, quas protulit Gottfried Warleff, Helvetius Schafhusanus in *Tr. von Gerichts-Händeln*, cum illis satis sufficienter sese opposuerit consultiss. Dn. Gothofr. Barth. in *Hodeg. Forens.* Cap. I. p. 3. Nos potius dicimus, civilem ordinarium esse, in quo causæ civiles, secundum juris processualis præscriptum ordinem, plene & exacte sunt ventilandæ; eoque regulariter omnes causæ pertinent: Civilem summarium vero esse, in quo summarie, de simplici & plano, non observatis ubique strictè & exacte formalibus & fatalibus, causæ cognoscuntur; Quod attinet ad criminalem ordinarium, is in specie accusatorius vocari solet, in eoque ad imitationem ordinarii civilis, libellus accusatorius offerri, reus seu accusatus citari, probatio & reprobatio, nec non publicatio & disputatio attestatorum fieri solet, teste Carpzov. *pr. crim. part. 3. qu. 106. n. 80.* qui tamen processus

cessus nostris moribus rarissime instituitur. Criminalis summarius, qui specificè inquisitorius adpellatur, est, in quo iudex ex officio, etiam nullo accusatore existente, ex indiciis ad ipsum delatis, in autorem criminis, vel generatim, vel pro ratione indiciorum speciatim, inquirat. De processu summario civili adhuc notandum, eum dividi in *regularem*, seu in specie ita dictum, & *irregularem*; nec non *executivum*, itemque *cambiale*. Locum autem invenit processus summarius, quoties singularis favor vel (1.) *subjecti*, ut personarum miserabilium, militum, ecclesiarum, aliorumque piorum locorum, vel (2.) *objecti*, veluti dotis, alimentorum, stipendiorum, salariorum & mercedis operariorum, pupillarum, mercatorum ut & cambialium causarum &c. vel (3.) *finis* seu interesse publici, ut in remediis possessoriis, evitanda turba & tumultus gratia, nec non in novi operis nuntiatione, ne urbs ruinis deformetur, §. 29. f. de R. D. in causis sepulturae & similibus, citissimam expeditionem suadet, adeo ut nec exacta probatio (*Beweis*) requiratur, sed qualiscunque etiam demonstratio (*Bescheinigung*) sufficiat, remissis etiam praescriptis fatalibus, conf. Dec. Elect. Sax. Nov. 4. adeo, ut, nisi in sententia certus terminus v. g. Saxonicus, ad demonstrandum, daß Kläger oder Beklagter / binnen Sächsischer Frist bescheinigen solle / praefinitus sit, demonstrationis fatale prius haud currat, quam pars adversa decreto vel sententia iudicis, eam intra legalem terminum ei injungi faciat: Bis er dem Kläger oder Beklagten durch ein Urtheil oder Bescheid auferlegen läffet / daß er mit seiner Bescheinigung binnen Sächsischer Frist einkommen solle / Barch. cit. loc. cit.

silw

du

1375

qui licet etiam opinetur, ex æquitate nec hisce ambagi-
būs causas summarias involvendās esse, sed pro abbre-
viando processu, nudum etiam iudicis præceptum, (eine
Auflage) sufficere; attamen hoc negat Excell. Dn. Berger
*in elect. disc. forens. T. 20. obs. 1. p. 631. & Suppl. part. 2.
T. 10. ad obs. 1. animadv. 2. p. 299.* ut hinc peculiari ter-
mino & citatione opus sit, pro obtinendo prius tali de-
creto, vel sententia præclusivum fatale continente: Daß
Kläger mit der ihm auferlegten Bescheinigung binnen
Sächsischer Frist / bey Verlust derselben / einzukommen
schuldig sey.

§. VII.

Ad iudicium constituendum necessario requiruntur
tres personæ principales, & quidem in causis civilibus
actor, reus, & iudex; in causis vero criminalibus *accu-
sator, accusatus, & iudex*; vel *fiscalis, inquisitus, & iudex*;
prout nimirum pro ratione circumstantiarum, instituitur
vel accusatorius, vel inquisitorius procedendi modus.
Accedunt præterea etiam personæ minus principales,
quo referendi sunt actuarii, notarii, procuratores, advo-
cati, nuncii. Vid. Svendendørf. *ad proc. Fibig. § 3.
pag. 16.*

§. VIII.

Expeditissimi juris est, ad agendum aut accusan-
dum neminem cogi invitum, *l. un. C. ut nem. invit. agere
l. accus. cog.* Excipe remedium ex *L. diffamari §. C. de
Ingen. manum. & L. si contendat. 28. ff. de fidejuss.
Conf. Svendendørf. ad proc. Fibig. p. 1547. seq. & p. 1590.
seq.* In utroque autem tam actore quam reo requiritur,
ut ha-

1376

§ (9) §

ut habeant legitimam in iudicio standi personam, quæ non gaudent regulariter, servi, impuberes, minores, mulieres præcipue jure Saxonico.

§. IX.

Quod ad iudicem attinet, is debet esse habilis, vir probus avaritiæ non deditus & qui habet jurisdictionem competentem, de quibus singulis. Vid. Jac. Bouricius de officio Advocati Cap. XVI. & DD. in tit. de jurisd. & de iudiciis.

§. X.

Si formam in iudicio procedendi spectamus, consideranda sunt paucis in genere, quæ iudicium præcedunt, quæ in ipso iudicio fiunt, quæ denique hoc finitum sequuntur. Hæc tria occurrunt, sive sermo sit de prima sive secunda instantia, speciebus licet non ubivis eisdem.

§. XI.

Quæ præcedunt iudicium, sunt vel *substantialia*, vel *accidentalialia*. Illuc spectant supplicatio pro impetrandi processu, citatio & libellus. Huc pertinent sæpius, contumaciæ accusatio, dilatio, satisfactio seu cautio, guarandæ præstatio, aliaque. Quæ in iudicio fiunt, sunt litis contestatio, exceptio, in primis peremptoria, probatio & reprobatio, conclusio in causa, sententiæ dictio. Quæ sequuntur iudicium, sunt remedia suspensiva, executio.

§. XII.

Sed quæritur, num iudicium demum a litis contestatione, an vero a citatione incipiat? Respondemus,

B hanc

1377

hanc litem ancipitem inter DD. facile componi posse, distinguendo inter jus. roman. & nostros mores. Jure romano judicium a litis contestatione demum incipiebat, ob differentiam eorum, quæ in jure, & eorum quæ in judicio fieri dicebantur. In jure fiebant ea, quæ apud magistratum aut prætorem peragebantur, antequam ad judicem iretur, veluti quæ cognitionis erant extraordinaria. In judicio vero illa, quæ post litem contestatam saltem peragebantur, & apud judices datos sive pedaneos expediebantur: cui rei causam dedit prætor atque judex pedaneus, qui duo erant diversa personæ. Verum enim vero cum judex pedaneus atque prætor hodie non amplius discrepent, sed utriusque munia ab uno eodemque expediantur, ita ut hoc pacto non amplius sit differentia inter ea quæ in jure, & ea quæ in judicio fiunt, absurdum haud erit dicere, judicium jam inchoari a libelli oblatione, & citatione a judice competente facta, vid. pluribus Schilter *ad ff. Exerci. 13. lb. 2. seq.* Dressel *ad Schœpff. lit. de judic. n. 84.*

§. XIII.

Totum autem ordinatur judicium ideo, ut controversia in illud deducta discutiatur, & an id quod petitur, verum sit an falsum, utrum æquum aut iniquum, in apicem constituatur. Hoc igitur ut recte observetur, duo quæri & obtineri debent, quorum alterum in facto, alterum in jure consistere dicitur. Nimirum primo negotii veritas est inquirenda, & certo constituenda: deinde videndum, an id quod petitur cum legibus & justitia conspiret. Hinc judex actoris intentionem primo

157

primo audiat, instrumenta prolata inspiciat, testimonia cognoscat: tum reo respondendi ac pro se dicendi det locum, & prolatorum ab actore copiam eidem fieri curet, data potestate probationes impugnandi. Actori postea suo ordine det facultatem, ad ea tuenda & propugnanda, quae protulit. Dehinc interroget reum, numquid habeat, quod contra intentionem actoris adhuc alleget, allegationes audiat & reprobationes admittat. Eadem postea iterum praestet actori, contra defensionem rei: Atque haec omnia eousque, donec ambo dicant, se nihil amplius adjicere velle, quod in causa concludi dicitur. Non enim iudex inaudita una alterave parte, praecipitanter festinare & absque plena informatione ad sententiam pervenire debet, uti ipsius sanae rationis dictamen hoc satis indicat. Ziegler in *di-castice. conclus. 27*. Hinc cujuslibet causae cognitio ita est instituenda, ut ordine actor & reus merita sua & pro intentione stabilienda & pro defensione roboranda adducant, quod per *Positiones* durch die so genannten Fälle wann die Partheyen mit einander verfahren und einbringen/ fieri dicitur. Quamobrem, ut ad institutum nostrum eo propius accedamus, formamus.

CAPVT II.

De Positionibus in genere.

§. I.

Positio germ. ein Satz/ a ponendo ita dicta, non accipitur hic in eo significato, quando pars parti aliquid

B 2

quid

1379.

quid proponit, ut ad illud legitime respondeat, praestito a ponente dandorum, a respondente vero respondentorum juramento. vid. late Lauterbach. *Colleg. Pract. tit. de interrog. in jur. fac.* Sed, ut qualemqualem definitionem demus, est actoris intentionis & rei defensionis communicatio, atque utriusque ulterior deductio, donec in causa concludatur, eum in finem facta, ut iudex causam cognitam sententia sua dirimere possit. Continent ergo positiones tum actoris actionem seu intentionem, tum rei exceptionem & litis contestationem, itemque actoris replicam, rei duplicam, actoris porro triplicam, rei quadruplicam, &c.

§. II.

Exhibentur autem positiones vel in scriptis, vel oretenus. Jure communi & extra Saxoniam fere ubivis locorum in scriptis procedi solet. Sed in nostris Saxoniae foris, licet ante citationem libellus in scriptis offerri queat, a primo tamen termino, usque ad conclusionem in causa partes jura sua oretenus ad calamum dictare debent, quod vocatur, vom Mund aus in die Feder verfahren / secundum *Const. Elect. Augusti. I. & IX. part. 1. & Ordinat. Appellationum Christian. II. Elect. Sax. de an. 1605. tit. von rechtlichen Einbringen / in pr. verb. Alles von Mund in die Feder versezet / und kein schriftlicher Satz angenommen. it. Resolut. gravam. Jo. Georg. II. Elect. Sax. von Justitien-Sachen §. 11. ib. Ihre Nothdurfft von Mund aus in die Feder einzubringen / und zum rechtlichen Erkantnis beschließen / nec non *Ordin. Jud. Saxo-Gotban. p. I. c. 1. §. 1. ib. Von Mund aus**

aus in die Feder zu verfahren / und zum Urtheil zu beschließen. *Convenit etiam Ordinatio processus Saxo-Isenacensis. Tit. 2. §. 14. & Ordin. jud. Rudolst. p. I. t. 3. §. 5.* ut concordantiam aliarum ordinationum processualium silentio prætereamus, quas recenset Martini. *ad Ord. Pr. Sax tit. IV. §. 1. n. 257. seq.* Et hic procedendi modus adeo strictè observandus est, ut ne ex charta quidem libellum aliasque positiones prælegere, & in calamum Actuario vel Secretario dictare liceat. Jubent enim constitutiones Saxonicae, libellum & reliqua producta ore tenus sive viva voce proponere, quod de recitatione ex charta proprie dici nequit. *Berlich. p. 1. conclus. 13. n. 16. seq.* quia ex schedula dictata, dicuntur in scriptis proposita, *l. 2. §. 3. C. de sentent. ex pericul. recit.* ibique *Brunnem. n. 13. Carpz. p. I. Const. I. def. 2.* Hinc etiam ita expresse cautum in *Ordin. provinc. Saxo-Vinariens. de an. 1589. l. 11. it. in Ordin. Jud. Sax. Gotban. p. 1. c. 2. §. 15. verb.* Solche Sätze keinesweges ex schedula dictiren. & *Ordin. cur. prov. Jenens. c. 5. §.* Ferner. verb. Der Partheyen Sachen von Mund aus in die Feder fürbringen / keinesweges aber die Sätze ex schedula dictiren / *Add. Ordin. Process. Saxo-Isenac. rubr. von Advocaten und Procuratoren §. 14.*

§. III.

Ratio harum constitutionum est, ne lites per apices juris & legum subtilitates domi excogitatas extendantur, intricentur atque protelentur, quod omnino fieret, si vel ex charta recitatio & dictatura esset permissa. *Berlich. c. 1. n. 19.* Sed quis non animadvertit, processum haud

1381

abbreviari, si non multo magis protrahatur per dictationem in chartam, per quam multum temporis consumitur, Berlich. *c. l. & Carpz. p. 1. const. I. def. 2. n. 6.* Scindum tamen, non prohiberi advocatos, ad sublevandam in gravioribus causis memoriam, quaedam in scriptis sibi annotare, quibus deinceps in dictando & proponendo uti queant, *Ordin. cur. provinc. Jenens. c. 5. d. 8.* Ferner *ic. verb.* Es wäre dann etwa ein kurzer schlechter Gedenk-Zettel/ dessen sie sich/ zumahl in wichtigen Sachen/ wohl gebrauchen mögen. Hominum enim memoria est labilis, & omnium habere memoriam, divinitatis magis est quam mortalitatis, *l. 44. de acquir. l. amitt. possess. l. 2. §. 14. C. de vet. jur. enucl.* Nec repellendus est actor, qui ad libellum suum antea judici in scriptis oblatum, ita sese refert in termino, ut eum verbotenus repetitum velle dicat, & sic responsionem ad illum exigat. Dissentit equidem Berlich. *p. 1. concl. 13. n. 8.* quasi hoc sit contra electoralem constitutionem, qua pro forma essentiali requirit, ut jus actoris viva voce in judicio deducatur, adeoque precise id observari, nec per equipollens suppleri debeat: verum licet hoc concedamus, si actor simpliciter se referat ad libellum antea oblatum, nec quicquam de repetitione addat, aliud tamen erit statuendum, si actor dicat, se libellum antea oblatum huc verbotenus repetitum velle, Er wolle sein übergebenes Klag-Libell von Wort zu Wort anhero wiederholet haben / und der Antwort darauf gewärtig seyn. Nam quod potest fieri per pauca, non debet fieri per plura, & semper leges ita intelligendae, ne aliquid absurdum in illis contineatur; Neque sic metuenda est
ulla

1382

ulla litis protractio , ob quam solam causam sanctio
electoralis est edita ; quin potius hoc modo per nudam
relationem litem magis abbreviari , quam si prolixo ser-
mone ac longis ambagibus , singula quavis libelli verba
oretenus repetantur , omnino asserere licet. vid. Carpz.
p. 1. const. 1. def. 3. ubi etiam Scabinos Lipsienses in hunc
tenorem respondisse refert: Daß Beklagter / seines Für-
wendens ungeachtet / auf die wieder ihn angestellte Klä-
ge / darauf sich Kläger referiret / mit ausdrücklicher Er-
klärung / daß er solche von Wort zu Wort *in termino*
wiederholen haben wolle / sich einzulassen / zu antworten /
und den Krieg Rechtens zu befestigen schuldig / und er-
ginge alsdenn ferner was recht ist. *S. K. W.*

§. IV.

Cum igitur stricte in Saxonía requiratur , ut partes
litigantes viva voce , etiam in causis summariis , Carpzov.
p. 1. const. 1. def. 4. exceptio metallicis. vid. *Ordin. metall.*
Elect. Sax. art. 101. jura sua proponant , non incongrue
queri posse censemus , annon partium conventione fieri
queat , ut non viva voce , sed mutuis scriptis procedatur ?
Negative ad hoc responderetur. *L. 2. dec. 11.* quem se-
cutus Dan. Moller. *ad const. Elect. S. part. 1. n. 7.* ubi ait,
id nihilominus in partium potestate esse , quam tempus
decendii leutationibus & appellationibus præfixum ex-
tendere , vel minuere ; quod neutri permissum novi-
mus : scilicet , quia dictatio oralis non modo de forma
judicii , sed & boni ac commodi publici causa est adin-
venta , ut eo citius lites finiantur & abbrevientur : In-
mutari vero haud possunt partium consensu , que in iura
publicæ

publicæ utilitatis sunt introducta. *l. 38. ff. d. pact. l. 27. de R. 7.* Sed his non obstantibus veriore esse putamus affirmativam. Bene enim animadvertendum est, publicum commodum non nisi per consequentiam sanctionibus ejusmodi, quæ causam judicalem mutuis scriptis ventilari prohibet, promoveri. Principaliter vero in illis vertitur privata utilitas, litigantium scilicet, ut nempe eo minores sumtus impendantur, expensis superfluis partium parcat, & lites eo citius sopiantur. Exinde igitur fluit, partium conventionem, accedente judicis consensu, per compromissum fieri omnino posse, ut mutuis scriptis in causa judiciali procedatur, perinde, ut permissum partibus, a generali procedendi forma per pactio- nem specialem recedere, *l. 1. C. de jurisd. vid. Chilian. Koenig. in Proc. c. 38. §. fin. Carpz. part. 1. Const. 1. def. 5.* Conspirat observantia quotidiana, responsis JCorum approbata, hinc Scabin. Lips. apud Carpz. *c. l. talem tulerunt sententiam: Weil beyde Partheyen sich verglichen/ ihre Nothdurfft in Schrifften Wechsels- weise gerichtlichen einzubringen / Kläger auch allbereit den Anfang gemacht/ So ist Beklagter gleichfalls denselben nachzukommen / und seine Nothdurfft in Schrifften fürzubringen schuldig ic.* Et expresse ita cautum legimus in *Ordin. cur. provinc. Jenens. c. 5. §.* Ferner verb. Würden aber beyde Theile / auf Beliebung und Gutachten des Hof- Richters und seiner Besizer / sich mit einander *compromittendo* dahin vergleichen/das die Gesetze schriftlich und *Products-* weise eingebracht werden sollen / so ist solches zu thun ihnen unbenommen. Nec obstat nostræ assertioni *Ordin. appell. Dresdens. tit. von Rechtlichen Einbrin-*

139

Einbringen verb. Wenn auch gleich die Partheyen sich dessen verglichen etc. Siquidem haec constitutio saltem de supremo appellationum judicio Dresdensi disponit, & sic localis est, ideoque ad alia & inferiora judicia extendi non potest. Carpov. *l. 1.* vel ideo hac ordinatio nobis non officit, quia loquitur de eo casu, ubi partes ipsa absque approbatione & consensu judicis ita paciscuntur. Berlich. *p. 1. Conclus. 13. n. 22. seq.*

S. V.

Sapius contingit, ut ipsi litigantes in processu aliorum opera utantur, & positiones per advocatos & procuratores ad acta dari curent, quod sane fieri haud potest, nisi mandatarii sufficienti mandato instructi sint, *l. 1. Cod. de procur. Mev. p. 4. dec. 361. Mascard. de Probat. l. 2. concl. 1008. n. 2. Carpz. in Proc. tit. 5. art. 1. n. 90. Ordinatio jud. & process. Ifen. Tit. 2. §. 5.* Ferner soll niemand eines andern wegen in Gerichten zu erscheinen und zu handeln zugelassen werden // er habe denn dessen ginugsame Vollmacht etc. Convenit etiam *Ordin. Jud. Saxo. Gothan. p. 1. C. 3. §. 1.* verbi Nemo soll zur Gerichtlichen Handlung etc. Licet cavere velint de rato & grato, nisi pro se habeant mandatum praesumptum, quod quando adsit, & quando etiam procurator pro reo, sub cautione judicatum solvi admittatur, docet *l. 14. ff. qui satisd. cog. & l. 40. ff. de procurat. Struv. in Synagm. Jur. Exerc. 7. tit. 28. Et 28. Nicolai in Proc. p. 1. C. 7.*

C

S. VI.

1385

§. VI.

Quod si tamen procurator habeat mandatum, sed defectu quodam forsitan laborans, admittitur interim, sub cautione de rato, & mandato pleniori in proximo termino exhibendo, *L. 1. Cod. de procur. Carpzov. p. 1. Const. 1. def. 29. num. 6.* Sed quaeritur, an procurator chartam blancam producens, tale ad minimum censetur habere mandatum, ut admittendus etiam sit, sub cautione de rato, & mandato pleniori in proximo termino producendo? Respondemus: quia non constat, qualem in finem quis acceperit chartam blancam, etiam ejusmodi mandatum ut mancum & mutilum in judicio non admittitur, sed potius rejicitur, nisi tenor causae fortassis ejusmodi verbis expressus reperiat. *Blanquet zur Vollmacht / v. g. in geflagten Injurien contra Mevium. Conf. Nicolai Proc. p. 1. C. 7. n. 12.*

§. VII.

Quando igitur absque omni mandato quis agere, pro alio velit in judicio, non admittendus est, sed falsus dicitur procurator, qui in quacunq[ue] judicii parte repellendus est a iudice, etiam parte adversa id haud petente, *l. 24. C. de Procur. Carpz. p. 1. Const. 1. def. 26. n. 3.* Hinc ejus positiones ab actis sunt removendae, vel in judicando non attendendae. *Ordin. Proc. Sax. Elect. Tit. 7. §. 1. verb. Und da es geschehe ic. it. Ordin. Proc. Saxo-Isenac. Tit. 2. §. 5. verb. Und do ein Advocat ohne Mandat was einzubringen sich unterstünde / mag es / wanns gleich vom Gegentheil nicht gefochten würde / aus richterlichen Amt verworffen ic. Convenit Ordin. Jud. Saxo.*

1386

Saxo-Gothan. p. I. c. 3. §. 2. verb. Das Einbringen *ex officio* zu verwerffen / add. Carpz. in Proc. Tit. V. art. 7. n. 23. Svendendorf. ad proc. Fibig. p. m. 187. seq. Itaque hunc in modum pronunciari solet: Daß die vom Anwalden ohne Mandat eingebrachte Sätze von denen Aellen zu removiren / und ist v. g. Beklagter Klägern die Unkosten dieses Termins auf richterliche Ermäßigung zu erstatten schuldig / der Anwald aber / weil er ohne Mandat versetzet / in die der Gerichts-Ordnung einverleibte Straffe der 5. Rthlr. verfallen. B. R. W. Atque sic, uti ex hoc responso constat, falsus mandatarius multatur, & quidem in camerali judicio plerumque multa est unius floreni rhenani, singulis vicibus, ultra juris communis poenam. Ordin. Camer. Ratisp. de An. 1507. tit. 33. §. 4. verb. Bey Vermeidung nachbestimmter Pöhn / juncto Tit. 34. §. 2. verb. Soll er einen Gulden zur Pöhn geben. Ordin. Camer. Spir. de an. 1527. §. 4. §. 5. Conf. etiam Jac. Blumii processus Camer. Tit. 10. de Procur. n. 19. it. Tit. 67. de comparit. part. n. 5. seq. In nostris judiciis secundum Ordinatio. Process. Ifenac. multa est prima vice trium, altera vero sex thalerorum, Tit. 2. §. 5. verb. Und der Advocat Anfangs um 3. thl. zum andern mahl / wenn er in der Sachen wieder verßößet / umb 6. thl. und also weiter gestrafft werden. Eandem imponit poenam Ordinatio Saxo-Gothan. de an. 1670. p. 1. c. 3. §. 2. Gravior autem dictata est poena in Electoratu Saxon. ubi prima vice absque mandato comparentes quinque Joachimicos; altera vero decem & sic deinceps solvere tenentur; Ordin. Proc. Saxon. Elect. Tit. 7. §. 1. verb. Und der Advocat Anfangs um 5. thl. zum andern mahl

1327

mahl in ein erbergehan in der siben. Daz seldeo. dore
 stößt / um 10. thl. und so fortan gestraffet in eden. Eam-
 que malctam in clientes transferre non licet, sed ipsi-
 met advocati eam exsolvere tenentur, haud concessa
 eis repetitione a clientulis. Berlich. p. 1. *Concl.* 14. n. 24.
 Carpz. *Proc. Tit. V. Art. 7. n. 26.* Eadem invidta etiam
 hoc jure advocatis injuncta, quando producant man-
 datum, quod vitio essentiali laborat, ita, ut cautione
 rati sanari nequeat, per text. in *Resol. gravam Jo. Georg.*
II. Tit. von Justitien. Sachen §. 17. verb. Sollte sich
 aber ein defectus bey der legitimation befinden / und von
 Beklagten angezogen / und alsobald bewiesen werden /
 so soll des Klägers *Advocat* deswegen jedesmahl 5. thl.
 Straffe zu erlegen schuldig seyn. vid. Svendend. c. 1. De-
 nique sciendum, quod in hoc casu, jure nostro adver-
 sae parti restituendi sint sumtus, non quidem ab avvocato
 vel procuratore, qui absque mandato comparuit, sed
 a cliente, cui advocatus patrocinatur, quia hic sibi me-
 lius prospicere accuratoremque advocatum eligere de-
 buisset. Carpz. p. 1. *Const. 1. def. 26. n. 8.* Berlich. p. 1.
Concl. 14. n. 27. Martini ad *Proc. Sax. Tit. 7. §. 1. n. 25. leg.*

§. VIII.

Ut brevitas ubivis fere se commendat, cum
 perspicuitate si fuerit conjuncta, ita quam maxime huic
 in judicialibus, ne lites protelentur, opera danda est.
 Hinc, veluti jam supra monitum, in Saxonia, ut viva vo-
 ce procedatur, introductum est. Hoc enim modo bre-
 viiores fiunt positiones, quam si advocatis per apices
 juris & subtilitates legum domi excogitatas, & in scri-
 ptis

138

ptis conceptas, causas tractare permillum est. Quis enim non animadvertit advocatorum temeritatem, in proferendis allegationum plausuris, circa generalia etiam & prima juris præcepta, & vulgo sic dicta brocardica, illis in locis ubi omnia in scriptis peraguntur? Non equidem advocatis jura allegare omnino interdiciendum est; sed sufficit, in positionibus unum vel alterum autorem, aut legem in terminis adducere. Verum allegationum plurium accumulatio, non modo nauseam creat judici vel Scabinis, acta perlegendibus, sed etiam processum protrahit, stultitiamque advocatorum prodit, secundum Carpz. in *proc. Tit. V. Art. 7. n. 30. seq.* & in *Jpr. for. p. 1. Consl. 1. def. 4.* Informare siquidem velle judicem in jure, & demonstrare ex corpore juris, glossa, aut interpretibus, quid de lite sit judicandum, æque ridiculum atque inconveniens est, non secus ac si ægrotus medico curam vellet præscribere ex Galeno vel Hippocrate, uti eleganter scribit Carpz. *p. I. Consl. 1. d. def. 4.* Advocatorum igitur est, rem perspicue, breviter & concipere, cum omnibus circumstantiis proponere, ad judicem de veritate informandum, qui, si de veritate negotii constat, quid juris sit, jam nosse debet; Et licet advocato applicatio juris ad factum prohibita non sit, hoc tamen minime fieri dici potest, si farrago consentientium Doctorum, male sapius intellectorum, & communium opinionum, interdum plane non coherentium, colligatur. Sane multitudo errantium, non parit errori patrocinium, nec quod injustum est, justificari, ne a mille errantibus, potest. Interim non raro advocati, allegatorum multitudine luxurian-

1399.

tes, fūco mentiuntur colorem, & clientes atque iudicem decipiunt, cum mundus quam maxime opinionibus & præiudiciis regatur. Sed cum hoc displiceat advocatis, quibus celer iustitiæ administratio cordi est, ejusmodi cavillationum caput iniquis rabulis relinquimus. Caterum, si advocati in positionibus suis & productis brevitati studere debent, alterum simul oculum probe ad perspicuitatem intendere debent, ne illis occidatur brocardicum illud: *Brevis dum esse laboro, obscurus fio.*

§. IX.

Positiones autem numero regulariter sex sunt; tres ex parte actoris, & totidem ex parte rei, quarum appellationes sunt hæ: (1.) Actoris *provocatio* seu actionis *propositio*, (2.) rei *exceptio*, (3.) actoris *replica*, (4.) rei *duplica*, (5.) actoris *triplica*, (6.) rei *quadruplica* seu causa conclusio, de quibus plura commodius dicentur in cap. seq.

CAPVT III.

De Positione ultima in specie.

§. I.

Diximus in præcedente cap. sex regulariter a partibus conjunctim fieri positiones, Vid. *Const. elect. l. 1. p. 1. ibi* mit dreyen Sätzen beyderseits Wechselsweise zu verfahren. Quarum prima est actoris *provocatio*, qua actor de verbo ad verbum repetit suum libellum, vel expres-

expresse ad illum sese refert, & reum ad respondendum provocat. vid. Barth. *Hodeg. for. c. 1. §. 23.*

§. II.

Secunda positio est rei *exceptio*, qua ad institutam actionem respondet, insimulque actoris intentionem impugnat, & sic deinceps reliquæ positiones, nim. replicæ, duplicæ, itemque nonnunquam triplica, & quadruplica sequuntur. De his positionibus notandum, eas ad abbreviandas lites intra septiduum ex utraque parte esse proponendas, *Resol. grav. Elect. Sax. de ao. 1661. Tit. von Justitiensachen §. Ingleichen sollen zum re. Idem vult Ordinat. process. Isen. Tit. 2. Von Advocaten und Procuratoren §. 14. Wenn die Advocaten oder Procuratoren &c. in tantum, ut, si advocatus se per duos dies ultra concessum tempus negligentem ostenderit, iudex, etiam sine præcedente contumaciæ accusatione, talem non admittere debeat. Schwendendörf. p. 668. Valde tamen dolendum, hoc non solum ab advocatis, sed & ab ipsis iudicibus sæpius haud observari.*

§. III.

Sed quaeritur, si termino præterlapso, positiones unius vel alterius partis non admittendæ, num hoc de positionibus in universum omnibus, an vero de omnia saltem sit intelligendum? Super hoc acerrime olim disputatum fuisse, testis est Berl. *p. 1. Concl. 48. n. 32.* Obtinuit tamen, ut perdita licet, v. g. exceptione, nihilominus duplica rei admitti debeat, id quod clare disponit *Ord. Proc. elect. Sax. Tit. 29. §. 6. ibi Es soll gleichwohl der / welcher sich an seiner exception veräußert / mit*

391

mit der *Duplic* in der dazu gelassenen Frist gehört/ und es also auch gehalten werden/ wenn *ic. Vid. plur. apud Berl. c. l. & Carpz. p. 1. Const. 18. def. 12. & 13.* Deinde adhuc notandum, *jur. Sax. elect. omnem positionem, qua attestations testium ventilantur, duplicatam exhiberi debere, quo unum exemplar ad acta reponatur, alterum vero parti adversæ tradatur, cit. Ord. Proc. Sax. elect. Tit. 29. §. 4. Berl. c. l. n. 22. consonantiam aliorum locorum exhibet Martin. ad Ord. Proc. Sax. c. l. Paulo aliter in Ducatu Saxo-Gothano cautum, per Ord. jud. p. 1. c. 10. §. 46. ubi hæc leguntur: Die weil in übrigen die producta hinc inde nicht communiciret werden sollen/ so ist auch nicht nöthig/ daß jede Schrifft doppelt einbracht/ sondern es soll von jeder Parthey nur ein Exemplar ad acta gegeben/ und das tempus insinuationis gebühlich registrirer werden. Es würden denn obgedachter maßen/ die sonst gewöhnlichen Disputation-Gesetze zugelassen/ denn uff solchen Fall die Schrifften doppelt einzubringen wären. Convenit etiam in hoc Ord. Proc. Isen. Tit. 17. §. 2. & ult. In hac tamen adhuc speciatim est statutum, ut ab unaquaque parte saltem unica positione attestations testium, & quidem intra mensis spatium, salvari & impugnari debeant. Denique actuarii & scribæ insinuationem ejusmodi positionum diligenter in actis consignare debent.*

§. IV.

Antea §. 2. diximus, positiones intra septiduum proponi debere: quod de iis tamen saltem est intelligendum, quæ viva voce expediuntur, non vero de iis, quas in scri-

139

in scriptis exhibere licet. Sic enim positionibus, quæ super attestatione testium concipiuntur, terminus equidem peremptorius, longior tamen statutus est, quia, dum illæ merita causæ concernant, aliquando plus laboris & temporis requirunt. Nam jure Sax. hæc disputationum positiones, præfixum habent spatium sex septimanarum, ita, ut partes disputationes suas, vicibus alternis, excipiendo, replicando, duplicando & triplicando, interjecto semper sex septimanarum spatio, proponere possint. *Const. Elect. 18. p. 1. ibique Commentatores*, nisi aliud partibus placuerit, vid. *Ordin. Proc. Sax. Pit. 29. pr. verb.*
 Da sich die Partheyen nicht eines andern Termins willkührlichen verglichen.

§. V.

Sed cum in presenti de positione ultima finis solliciti, ostendendum erit, quam illa sit, & cui litigantium pro diversitate jurium, casuum & circumstantiarum, competat. Est vero positio ultima, quam nulla alia, neque ex parte actoris, neque ex parte rei, sequitur, & qua in causa concluditur.

§. VI.

Et regulariter quidem ab initio processus Reo tribuitur ultima positio, et muß das letzte Wort haben/hujus enim partes sunt favorabiliores. In progressu vero causæ nonnunquam actor concludit, prout nim. hic in productione testium, appellatione vel leutatione, aliisve processus partibus, vices rei sustinet. Quin & partium litigantium conventionione, consueto positionum numero renunciari & ordinem illarum inveri posse, non habet dubium. Nec enim prohibitum est reo, ut acquiescat

D

quiescat

93.
 quiescat in sua duplica, concessa adhuc actori triplica, & ultima positione, si putet suum jus adeo esse liquidum, & deductum, ut nulla amplius allegatione opus sit. Nam, quemlibet favori pro se introducto renunciare, posse, tritissimi juris est. conf. Carpz. p. 1. C. 1. def. 7. n. 8. Casu ergo ejusmodi contingente, positio ultima erit triplica, & competet actori.

§. VII.

Quod ad ventilandas exceptiones attinet, distinguendum inter dilatorias & peremptorias. In Camera imperiali ex *Ordin. Cam. p. 3. tit. 26. §. 2. & tit. 29. §. ult.* in dilatoriis exceptionibus, non ultra duplicam, in peremptoriis vero non ultra triplicam procedere licet, ita tamen, ut iudex justum numerum, vel ad instantiam partium, vel ex officio, pro qualitate causæ, nonnunquam restringere possit, nonnunquam ampliare. *Ord. Cam. p. 3. tit. 38. per tot. Blum. in Proc. Camer. tit. 1. n. 19. seq. & tit. 63. n. 19.* In Electoratu Hannoverano in eadem in causis mandatorum saltem duplicare licet, *Ordin. Jud. Hannov. de anno 1663. tit. 3. §. 3. & tit. 10. §. 4.* In Borussia electorali in casibus, ubi nullis probationibus est opus, pariter partes in duplica acquiescere jubentur; Si vero probationes suscipiantur, ad quadruplicam, sed non ultra, progredi partibus permissum, ita tamen, ne nova facta vel documenta, sine permissione iudicis, in triplica vel quadruplica adducantur, per *Jus Prus. elect. revif. L. 1. tit. 26. §. 3. & 4.* In terris Anhaltinis absolute ultra duas alternativas positiones, nullæ aliæ admittuntur. *Ordin. jud. Anhalt. tit. 7. §. 3.* Also lassen wir ic. verb. Und beyde Theile mit zweyen

13

zweyen abgewechselten Sätzen beschließen. *Sec in Saxonia nostra tres alternativæ positiones sunt concessa. Consf. elect. 1. p. 1. ibique Carpz. def. 7. convenit Ordin. cur. provinc. Jenens. cap. 22. §. 1. item Ordin. Jud. Gothan. p. 1. c. 1. §. 1. verb. mit dreyen abgewechselten Sätzen / & c. 2. §. 14. verb. Und beyde Partheyen ic. Ita tamen ut ultra quadruplicam plane nulla alia admittatur, nec novi aliquid in quadruplica adducere liceat. Carpz. c. 1. def. 8.*

§. VIII.

In ipsa causa principali, jure camerale equidem tantum regulariter permessa est triplica, ut ex locis in *præc. §.* adductis patescit. In aliis vero judiciis, quadruplica communiter solet ultima esse positio. De Saxonia res clara est. In Electoratu Brandenb. idem dispositum, per *Ordin. Camer. art. 18, verb. Jedoch daß man ultra quadruplicam nicht schreite / & in Ordin. Cancell. Han. nov. tit. 10. §. 4. habetur, In der Haupt-Sache post litis contestationem weiter nicht denn ad quadruplicam zu verfahren. In concursu tamen creditorum super prioritare disputantium, fere ubique, duæ tantum mutue positiones admittuntur, testante Ludovici in *Concurs-Proceß tit. 8. §. 7.**

§. IX.

Moribus Saxonis introducta, & in prima instantia usitata est Leuteratio. Vid. *Ord. cur. prov. Witteberg. de an. 1550. tit. von Leuterungen §. Und nachdem aus Gewohnheit ic. add. Schneidevv. ad §. 32. j. de act. n. 38.* Circa hanc autem distinguendum est, utrum illa contra

D 2

inter-

interlocutoriam, an vero definitivam interponatur sententiam. Si enim prius contingit, duplica erit positio ultima, quia duæ saltem tunc alternativæ conceduntur positiones. *Ordin. Proc. Sax. tit. 35. §. 4. verb.* Wie dann auch in der Leuterung *ab interlocutoriis*, von denen nach Renferlich: n Rechten ohne das nicht zu appelliren / nicht mehr als mit zweyen gewechselten Gesäzen zum Urtheil zu beschließen. Sin autem posterius accidit, quadruplica locum ultimæ positionis obtinet, cum hic tres alternativæ admittantur positiones. *Ord. Proc. Sax. c. 1. verb.* In den Leuterungen aber *a definitivis*, wie auch derselbers Oberleuterungen / mag es bey dreyen Säzen wechselsweise einzubringen verbleiben ic. *add. Const. elect. 19. p. 1. verb.* Und mit Beschließung zum Urtheil durch drey und drey Säze Wechselsweise *procederet* und verfahren werden / *vid. Berl. p. 1. concl. 49. n. 40. Carpz. ad cit. const. 19. def. 21. Conspirat Ordinat. Proc. Saxo-Gotbar. p. 1. c. 14. §. 6. verb.* Gleichwie in denen Leuterungen *a definitivis* drey Wechsel-Gesäze erlaubet / also sollen / wenn wider die *interlocutorias*, (so sie auch gleich *vim definitivam* haben / oder ein *irreparabile damnum* nach sich ziehen /) Leuterung eingewendet / nicht mehr als zwey gewechselte Gesäze zugelassen werden. In Anhaltinis & Halberstadiensibus terris, sive leuteratio interlocutoriam sive definitivam sententiam respiciat, saltem usque ad duplicem procedi potest; *Ordin. jud. Anhalt. tit. 15. §. ult. & Ordin. Cancell. Halberst. p. 2. c. 19. §. 1. Ludovici Einleitung zum Civil-Proceß. c. 28. §. 18.*

1390

§. X.

Quod ad Oberleutationem attinet, quæ in secunda obtinet instantia, idem servari, ex locis jam allegatis colligere licet. Verum, cum in Electoratu Saxonia, Oberleuteratio post appellationem interpositam penitus rejiciatur, per *Ord. Proc. Sax. tit. 35. §. 4. verb.* Und die Oberleuterungen / auch bey unsern Apellation. Gerichte / in denen Processen / da sie sonst ceteris paribus statt haben könnten / gang abgeschnitten seyn sollen. omnem de ultima positione disceptationem vanam esse & frustraneam, facile patet.

§. XI.

Jam de positionibus disputationum dicendum. Quod si igitur probatio est plana, omnesque testes ex voto producentis deposuerunt, hic statim sine ulla positione, ad testium rotulum sese remittens & provocans, sententiæ se submittere potest. Ludov. Einl. zum Civil-Process c. 22. §. 7. Martin. *ad Ord. Proc. Sax. tit. 29. §. 1. n. 2.*

§. XII.

Alias, secundum Rec. Imp. noviss. de an. 1654. §. 56. producentis habet positionem ultimam. Nam productus primam exhibet positionem, quæ vocatur *Exception* oder *Oppugnation-Schrift* / in qua is omnia, quæ & contra testium personas & eorum dicta moveri possunt, adducit, cui respondet producentis per positionem, quæ vocatur *Replik* oder *Salvation-Schrift* / in qua

1397
997.

qua refutare annitur producti propositas exceptiones, & ostendit, quod fundamentum suæ actionis satis sufficienterque sit probatum. Vnam ergo quælibet pars positionem saltem habet, jure Imperiali. Vid. *Rec. Imp. c. 1. §. 57. Klock. in Observ. ad Ordin. Cam. p. 3. tit. 23. seq.* Jure Romano nil certi hac in parte determinatum esse. §. 2. & 3. *J. de Replic. ibique Vinnius ostendit.*

§. XIII.

In Saxonia electorali, producens etiam habet positionem ultimam, sed duæ positiones alternativa conceduntur, nimirum exceptio, replicatio, duplicatio & triplicatio, & iidem disputandi initium facit reus, mit seiner *Exception-Schrift. Ord. Proc. Sax. tit. 29. §. 1.* von beyden Theilen nur zweene Sätze. consentit *Ordin. cur. provinc. Jeners. c. 26. §. Nachdem sich auch ic.* In Ducatu Sax. Gothano distinguitur inter causas arduas, & eas, quæ levioris momenti & modici præjudicii sunt, *Ordin. jud. Sax. Goth. p. 1. c. 10. §. 44. verb.* So wollen Wir hiermit/ daß hinführo die Partheyen nicht/ wie bißhero gewöhnlich/ zwey Sätze einbringen/ sondern jede Parthey aus den gefertigten und publicirten *rotulis*, mit einer Schrift oder Satz ihr geführtes Zeugniß *salviren* / und zugleich *respective* des Gegentheils geführtes Zeugniß/ (doch ohne die hincinde bräuchliche *Communication*) darinnen *impugniren* / was wieder die Personen und Aussage der Zeugen vorzuwenden/ gründlich/ eigentlich und deutlich anführen. Es wäre dann/ daß/ in sonderlich wichtigen Fällen/ denen Partheyen/ uff ihr geziemendes Nachsuchen/ aus erheblichen gnugsam erwogenen Ursachen/ nach voriger Art zu verfahren zugelassen würde. De aliorum judiciorum

con-

1298

consuetudinibus, consule Martin. *ant. c. l. tit. 29. §. 1. n. 19.*
seq. Juxta hunc tenorem juris elect. Scabini Lipsiensis mens.
Mart. 1630. ita in terminis responderunt: Ist in Sachen
 euch/ Klägern an einem/ und P. M. andern Theils/ Be-
 weis und Gegen. Beweis geführet worden / welches
 Zeugniß Ihr beyderseits zu disputiren gemeinet seyd.
 So ist euch dasselbe g. bührender Weise zu thun / und
 von 6 Wochen zu 6 Wochen / von Zeit erlangter Ab-
 schrift des Gezeugnisses an zu rechnen / (welches euch
 zum längsten binnen gedoppelter Monats. Frist aus den
 Gerichten zu ertheilen) einem jeden mit zweyen Säzen/
 als der *Exception, Replic, Duplic, Triplic,* und ferner nicht/
 Wechsels. Weise gegen einander zu verfahren/ und eure
 Nothdurfft einzubringen unbenommen. In causis me-
 tallicis tres alternativæ conceduntur positiones, ita ut
jur. Sax. elect. inter aliarum positionum, & positionum
disputantium numerum, differentia haud sit, Ordin met all.
Christian. I. Elect. Sax. art. 103. §. Als ordnen Wir, vid.
Nicosai. Proc. p. I. c. 65. n. 7.

§. XIV.

Illud adhuc notandum, ne protelandi & acta mul-
 tiplicandi, ex disputationibus attestatorum, ansa præbea-
 tur, jure Saxonico cautum esse, ut si utraque pars ex
 praectis probationibus & reprobationibus velit jura sua
 deducere, ac tela adversarii repellere, ejusdemque defen-
 sionem elidere, id uno eodemque scripto ac conjunctim
 faciat, reus scilicet, ut exceptioni suæ disputationem re-
 probationis a se factæ in continenti adjiciat, & actor tur-
 sus responsioni ac salvationi jurium suorum, exceptio-
 nem contra rei reprobationes conjunctim, atque sic uno
 acco.

ac eodem scripto adjungat, *Const. elect. 18. p. 1. in fine verb.* Es soll aber auch ein ieglich Part. *ibique Carpz. def. 10. Item in Process. tit. 15. art. 1. n. 47. seq. Vid. omnino Ziegler in Introd. ad Proc. c. 12. §. 18. Et in not. ad Const. tit. 18. verb.* in einerley. Hinc Scabini Lipsientes, *mens. Nov. 1631. responderunt:* Und erscheinet aus den *Acten* so viel / daß sich Beklagter an seiner *Exception- und Salvation-Schrifft* / so er zugleich in einem *Product* uff ein mahl einzubringen schuldig gewesen / nunmehr versäumet. *B. R. W.* Unde sit, ut *disputationes arreatorum* ita rubricentur: *Exception- und respectivo Salvation-Schrifft/ it. Replica und respectivo Salvation-Schrifft* &c. *Martin. cit. loc. n. 62. Ludovici Einleit. zum Crivil-Proceß / c. 22. §. 5.*

§. XV.

Quod si utraque litigantium pars negligat positiones, nec vel exceptionem, vel replicam, vel duplicam, vel triplicam, præter lapso quadruplicato sex septimarum termino offerat, plane nulla admittitur positio, sed actis (in statu quo) a iudice ad Collegium juridicum transmissis, definitive pronuntiatur. *Rivin. ad Ord. P. S. tit. 29. Enunc. XI. ubi præjud. Scab. Lips.* Si autem una saltem negligatur positio, altera tamen adhuc admittenda, ne poena major sit negligentia, uti jam supra ostensum.

§. XVI.

Cæterum hic notandum, quod in ultima positione quicquam novi proferre hæud liceat, iniquum enim videretur beneficium defensionis præcidere, nec iudex de iis, que controversa sunt inter litigantes, non audita utraque parte, cognoscere debet. *Const. concl. 1. p. 1. ibi:* und in dem
leg

170

letzten Satz keine Reuerung einbracht / oder in Stellung
 der Urtheil übergangen werden / hanc ob causam neces-
 sario requiritur, ut in secunda positione sive duplica litis
 contestatio fiat, & concludatur cum reservatione: *Nisi*
quid novi, quæ clausula tamen, ubi ad triplicam & qua-
 druplicam proceditur, superflua, quia iudex, etsi contra
 actum fuerit, id in iudicando prorsus non attendere de-
 bet. Conf. Carpz. *ad cit. Const. def. 8.* Juxta consuetu-
 dinem *Ord. cur. prov.* excipiuntur tamen responsa & In-
 format-**Urtheile** / quæ post conclusionem adhuc admit-
 tuntur. vid. Hof-**Gerichts-Ordnung** / *Cap. 28.*

§. XVII.

Ut de conclusione in causa aliquid dicamus, circa
 illam multum disceptatum fuit inter DD. an illa sit de ne-
 cessitate iudicii, ut ex omissione ejus nullitas colligi possit?
 Quoad Imperialis camerae stylum, substantialem hunc
 actum esse, Ummius vult *disp. 19. ad Proc. n. 1.* & in ca-
 mera nulla publicatur sententia, ne interlocutoria qui-
 dem, nisi in causa legitime conclusum sit. Vid. plur. Jac.
 Blumius ad *Process. Camer. tit. 74. num. 2. seq.* Sed di-
 stinguendum esse existimamus, inter conclusionem ex-
 pressam, & tacitam. Tacita est conclusio, quando par-
 tes priora reperunt, & ex circumstantiis apparet, nil nisi
 sententiam iudicis restare: & cum in Saxoniam ultra qua-
 druplicam ulterior positio non recipiatur, hac illata, vi-
 detur tacite esse conclusum, exceptis quibusdam casibus,
 quos allegat B. Brunnemannus *in Tract. de Proc. leg. in-*
stit. & abbrev. C. 26. n. 9. In causis summaris vero &
 matrimonialibus, pro arbitrio iudicis, causa pro conclusa

E

habe-

701.

habetur, nisi pars reservet sibi productionem documenti
Sed si pars una vel altera nolit concludere, poterit iudex
ex officio causam pro conclusa acceptare, præcipue, si is
jure communi sufficientes dilationes partibus dederit,
da wird die Sache *ex officio* für beschloffen angenommen/
Gail. I. *obs.* 107. n. 2. Mynf. *observ.* 17. Hilliger *ad Donell.*
Lib. 24. *Cap.* 6.

§. XVIII.

Finita ergo ultima positione, wenn abgesetzt / und
zum Bescheid oder Urthel beschloffen worden / acta in-
rotulantur, h. e. iusto ordine omnia scripta reponuntur,
conscarinantur, & obsignata in collegium aliquod juridi-
cum transmittuntur. Qualis inrotulatio in iis locis fre-
quentior, ubi non oretenus, sed in scriptis proceditur,
nec adeo ordinate acta haberi, nec invicem connecti so-
lent, verum dissolutis schedulis, & separatis paginis, mul-
tisque ex iis, vix sæpe unius manus latitudinem haben-
tibus, & a nemine subscriptis constare solent, præter-
quam, quod in tergo sæpe ridiculæ formulæ inscriptæ re-
periantur, v. g. *ut intus*, it. *ecce!* & plures hujusmodi
obscuriores aliæ, numerisque schedulæ istæ distinctæ,
prout in Pomerania, Saxonia inferiore, multisque alijs
adeoque tunc in locis necessaria est, quo partes consar-
inationi & obsignationi actorum adesse & videre pos-
sint, num omnes earum oblata schedulæ iis injungantur,
& dicasterio transmittantur, Barth. *Hodeg. for. e. 1.* §. 29.

§. XIX.

Verum enim vero, in Saxonia superiore, ubi omnia
orc.

170

cretenus, von Mund aus in die Feder / proponi & actuariis atque scribis iudicii dictari debent, & postea ab his acta ordine colligari atque consui, & literæ statim ex quo iudicio exhibitæ, filo actis annecti, iisque tempus præsentationis cum resolutione iudicis inscribi, foliaque actorum consignari solent, juxta *Resol. grav. elect. Sax. tit. von Justitien: Sachen §. 16. verb.* Die Acta sollen jedesmahl wohl geheftet / *rc.* tali inrotulatione haud opus est, cum vel ex inspectione compactorum actorum & foliis, quovis tempore constare possit, num integra sint acta, nec ne. Hinc terminus inrotulationis, uti hodie adhuc apud nos vocatur, in primis sportularum causa instituitur, & non tam veram inrotulationem, quam transmissionem saltem actorum indigitat, quæ utique a solo iudice, non citatis partibus, quam commodissime posset fieri. Quamobrem non immerito consuetum inrotulationis terminum aboleri, suadet Dn. Berger *Discept. forens. tit. 34. obs. 2. p. 883.* & Barthius *lit. loc.*

§. XX. & ult.

Hæc sunt, benevole Lector, quæ de practica hac materia, publici speciminis inauguralis loco, proponere volui. Non equidem plura colligi & exhiberi potuisse, diffiteor, arbitratus tamen sum, concinnam brevitatem, uti in omnibus positionibus commendanda est, nec ab hisce positionibus inauguralibus abesse oportuisse. Si divinum Numen vires, majoremque experientiam largietur, majori industria ela-

E 2 bora-

703

§§ (36) §§

boratas promitto paginas, & si vel meliora edoctus fuerim, opiniones uberius defendam. Enixe interini Te rogarum volo, velis hunc, licet quadantenus immaturum, studiorum meorum foetum, serena fronte suscipere, & mihi meisque coeptis tuam benevolentiam haud denegare. Hac spe fretus hanc pono positionem ultimam:

*Laus, Honor & Gloria sit
DEO Triuno.*

CLARISSIMO

**WILDVOGELIO SVO
GRADVM DOCTORIS
DISSERTATIONE DOCTISSIMA
PROMERENTE**

APPLAUDIT

IO. CASPAR. POSNER,
VNVC. ACADEMIAE IENENSIS PRORECTOR.

Solent illi, qui magnum aliquid ac egregium moluntur, ideam seu formam aliquam intueri: cuius ipsi perfectionem ac similitudinem pro virili adumbrent. Quamobrem Themistocles, famam insignem ac perpetuam, factis fortissimis collecturus; non tam Miliiatis Atheniensis tropaeum, quam virtutem & gloriam,

1404

riam, suo animo proponebat, conatisque haud dissimilibus assequi ac exprimere nitebatur. Imo Deum ter optimum maximum, cum orbis huius structuram meditaretur, & conderet, mentem suam, in mundi alicuius idea, constanter ac perpetuo defixisse, iam olim est, quod Platonis affectatores, cum approbatione & plausu complurium, affirmarunt. TIBI vero, VIR CONSULTISSIME, eruditionis & laudis academicae decus consecuturo, haud longe adeo, aut ex aliis terris ac gentibus, exemplar seu forma huiusmodi fuit petenda, quam imitareris ac redderes; cum perillustris & consummatissimi PATRIS sapientia ac peritia, laborque & assiduitas, nec non mores politici & amabiles, Tuis subinde oculis animoque occurrerent. Haec veluti aë fuerunt, quibus Vir iste incomparabilis, instar volucris, unde & nomen fortitur, in aëta & sublimia subuolauit: quibus igitur, tanti PARENTIS TE aemulum FILIVM, pari modo, ad ardua quaeque eniti ac tendere; ego imprimis, quem Tuo quondam ingenio bonis literis atque artibus poliendo, adhibuisti, non Tua atque Tuorum tantum, sed mea etiam causa, vehementer gaudeo ac triumpho. Quae egregii ac summi Parentis, in summis atque egregiis rebus, imitatio, sicut Doctoris propediem dignitate, ita pluribus posthac honoribus Te afficiet; sacraque ac opibus cumulabit; resque ac spes FAMILIAE splendidissimae, & in oppido isthoc praecipuae, ex voto bonorum omnium, confirmabit! Dab. Ienae, VI. Calend. Jul. MDCC. XVIII.

1705

MS (o) 58

CHRISTIANVS WILDVOGEL

dilectissimo filio suo

JOANNI FRIDERICO, Jur. Cand.

S. P. D. & P.

Quinquagesimus jam volvitur annus, ex quo in electorali Brandenburgensium ad Viadrum universitate, Doctrinae, uti vocant, gradus solenniter mihi collatus fuit. Majori tunc temporis haec doctorum dignitas in pretio erat, quam praesenti corruptissimo seculo, quo imperiti juvenes, laborum ad jurisprudentiae studium necessarium peracti, vanos ut plurimum aulae titulos aucupantur & aere redimunt, satis sibi prospectum esse autumantes, si hac ratione in honoratorum conventu alios antecedere, aut incautas puellas ad matrimonium secum contrahendum inducere queant, non animadvertentes, quam lubrico fundamento hic quaesitus honor nitatur, & quod splendentis iridis instar post brevem temporis lapsum saepius dispalescat. Neque tamen inani ambitione ductus haec honorum insignia tunc suscepi, sed ut pium optimi Parentis implerem desiderium, qui studio legali memet a teneris dicaverat, atque isto titulo decoratum videre, quam maxime optaverat, sed morte praeventus voti sui compos fieri nequiverat. In eo igitur major felicitas mihi nunc contingit, quod divina gratia non solum in Te, charissime fili, illud, quod desideratissimo genitori meo fata denegarunt, conspiciere, sed & Temet in Jctorum cathedram publice producere, atque certamen paucorum disputatorium moderari clem.

1400

mentissime mihi concessit. Quare insolita hac lætitiã a supremo Numine affectus, non possum non, tam mihi, quam Tibi ex animo gratulari, simulque enixius precari, ut quem ad modum per doctoris hunc gradum ad altiora ascendere mihi licuit, ita Tu quoque fructus uberrimos ex illo, per totum vitæ tuæ decursum, percipias, & labentis justitiæ fulcrum evadas firmissimum, atque publico civium bono abunde inservire valeas! Dabam Jenæ, die 25. Junii. An. M. DCC. XIIX.

Nobilissimo Viro

**IOANNI FRIDERICO WILD-
VOGELIO,**

Summorum in viroque iure honorum Candidato
clarissimo,

S. R. D.

CASPAR ACHATIUS BECKIUS, I. D. & P.
in Ducali Curia Aduocatus ord.

Ciceronis enunciatum est, *nec medicos, nec imperatores, nec oratores, quamvis artis præcepta percepissent, quicquam magna laude dignum, sine usu & exercitatione consequi posse.* Idem vero etiam iurisprudentiæ cultores, causasque forenses oraturi, sibi dictum putare debent. Quamvis enim præcipuam artis boni & æqui partem absoluit legum cognitio, veris que ex principiis ducta interpretatio; tamen sola hæc omne negotium haud conficit. In ipsis namque rerum argumentis philosophari oportet; prudentiæque magister censeretur. **Ceterum**

1407

terum etiam in recta iuris cogniti adplicatione preceptis, queis ratio pandendi merita causarum continetur, opus est. Et horum quidem neglectus tanto saepe constare solet malo, ut optima etiam causa perdat, non rite formato processu. Quae licet vulgatiore sint, quam ut alii quem latere possint; ideo tamen haec mihi repetenda fuerunt, quod propius norim, Te, *Nobilissime Candidate*, non solum in illa iurisprudentiae parte, quae materiam iudiciorum spectat, quae causa controuerse deciduntur, verum in ea quoque, quae formam modumque procedendi in foro respicit, insignes fecisse progressus; sicut vtrumque hoc erudita disputatio, *de vltima positione* conscripta, satis abundeque testificatur. Cumque hanc ob doctrinam Tuam factum sit, ut iure ac merito Tuo summos nunc in vtroque iure praesentes honores, toto ex animo Tibi gratulor; vti que *Illustris Parentis Tui, Iureconsulti vudiquaque celebratissimi*, vestigia, in aliis quoque honorum gradibus felici pede sequi ac legere possis, sincera mente precor, votique damnas fieri cupio. Vale.

214

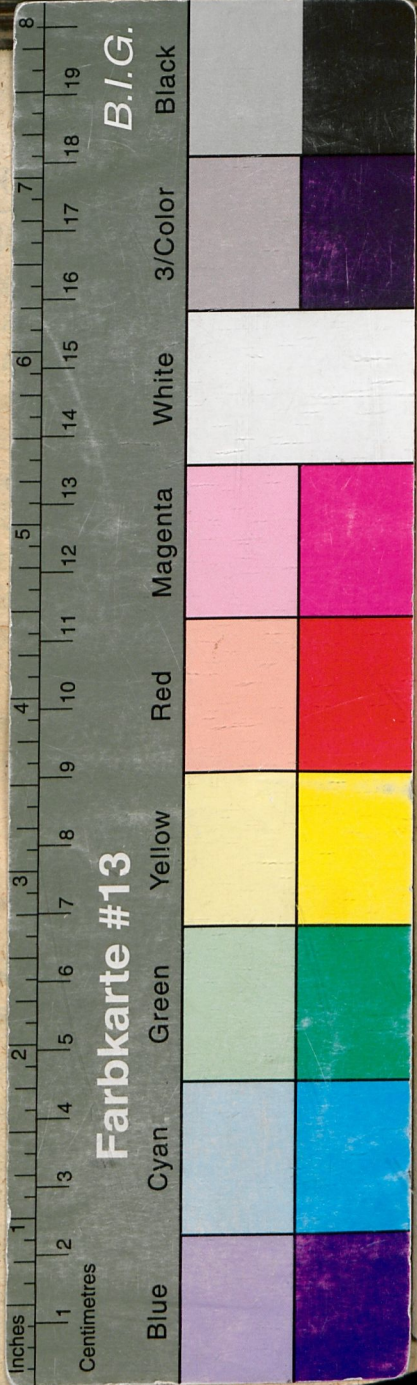

X 2403645

B.I.G.

Farbkarte #13

33 10

DISPUTATIO INAUGURALIS JURIDICA
**DE POSITIONE
ULTIMA**

1718, 28^a

Von dem letzten Satz/

QUAM

TRIUNO DEO ANNUENTE
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO

DN. GUILIELMO HENRICO,

DUCE SAXONIAE, JULIAE, CLIVIAE, AC MONTIUM, ANGARIAE,
WESTPHALIAEQUE ET RELIQUA,
IN ACADEMIA SALANA

EX DECRETO ILLUSTRIS ICTORUM ORDINIS
P R A E S I D E

D O M I N O

CHRISTIANO WILDVOGELIO,

ICTO, SERENISSIMO DUCI ISENACENSI A CONSILIIS INTIMIS,
CURIAE PROVINCIALIS ASSESSORE, COLLEGIORUM JURIDICORUM
SENIORE, UT ET ANTECESSORE IN ACADEMIA

JENENSI

PARENTE OMNI PIETATIS CULTU ATQUE FILIALI OBSER-
VANTIA OMNE AEVUM VENERANDO

PRO GRADU DOCTORALI

PUBLICAE ERUDITORUM DISQUISITIONI SUBMITTIT
D. JUN. M MCC XVIII.

JOHANN FRIDERICH WILDVOGEL.

JENAE, LITTERIS MULLERIANIS.

